

Jóhan Nielsen:

Javnaðarrørslan einasta bjargingin

Eitt fólkatingsval í ótíð kemur altíð illa við, bæði í Føroyum og Danmark, men tó at vit í Føroyum á mangan hátt eru betur fyrri enn Danmark, so kemur hetta valið okkum verri við enn dønum. Vit hava í 1973 havt eina fólkaatkvøðu, eitt fólkatingsval, og í 1974 eitt lögtingsval og kommunuval kring landið, so onkur kennir tað kanska sum eina fyrirteku nú at skula fara aftur at velja fólkatingsmenn. Tó, mega vit minnst til, at hetta at kunna fara á val og velja millum fleiri flokkar og fleiri persónar, eru demokratisk rættindi, sum fólk tey flestu stöð í heiminum øvunda okkum, og sum vit mega gera alt fyrri at verja. Besti húskallur harðveldisins er parlamentsleiði. Sögan sýnir okkum, at tað er í teimum londum, har fólkíð hevur fingið vinnvirðing fyrri parlamentinum ella tinginum, at diktatorin sleppur frammat. Nú trúgvi eg onga løtu uppá, at nakar kann gera seg upp til diktator í Føroyum, men alikavæl er tað skylda okkara at virða og verja tey parlamentarisku rættindi, sum eyðkenna t. d. Ongland og Norðurlond.

Fólkatingsvalbardagin í Danmark er merktur av stríðnum millum kommunistar, reform-socialistar og teir liberalu. Hetta at vera liberalur merkir at hava fult frælsi á øllum økjum. Tað ljóðar vøkurt, men merkir í roynd og veru: »De store fiske, de sluger de små».

Mær tykir tó, at sjóarfall teirra stóru ismunnar man fara at vera runnið. Annar heimsbardagi bardi niður nazismuna og facismuna, so hesar rørsur í dag bert hava tamarhald fáar staðir í heiminum, sum t. d. í Spania og Chile, men teir prutla undir loki fleiri aðra staðir.

Heimiskommunistar liggja í sorli. Jugoslavia hevur í nógv ár gingið eggar leiðir. Kina og Sovjetsamveldið eru verst fíggingindar. Liberalisman sýnir sanna andlit sitt undir oljupreppuni. Viða hvar um vesturheimin hvørva tær smáðu fyrirtekurnar, meðan tey risastóru multinationalu feløgini florerar. Stórvelðini í hugsa mest um at búgva seg til bárdagar. Tey niðrurdir komntu londini liða hungur og hall, ræðan túsindur av tonsum av mati í teim kapitalistisku londum antin verður lagdur í kuldtigoymslur ella tað verður beint fyrri matvernum, so at marknaðurin skal ikki verða skaðaður. Hin sonevndi petrodollarin, tað er peningurin, sum oljalandini fáa fyrri oljuna í Ameríka, Japan og Vestur-Europa, skakar valutain um al land heim. Í flestu londum kring heimn er kreppa og a rbeisloysi, sum menn meta s aman við kreppuna í triatiárunum, og Danmark er komið rættiliga illa fyrri.

Eg eri yvirbevístur um, at einasta bjargingin hjá okkum er re-

formsocialisman ella javnaðarrørslan, sum vit kenna hana í Vesturtýsklandi, Onglandi og Norðurlondum. Vert er at ansa eftir, at tey lond, sum í dag hava klárað seg best undir núverandi heimskreppuni, eru Vesturtýsk-

Jóhan Nielsen
fólkatingsmaður

land, Svøríki og Noreg, sum verða stjórnað av javnaðarmonnum, tó, hjá Noreg spælir tað eisini inn, at teir hava funnið so nógvá olju, at teir um skamma stund verða eitt oljувeldi, óheftir av teirri oljupreppu, sum nývir okkum so fast.

Vit føroyingar hava klárað okkum framúrskarandi væl. Ikki bert hækkaði oljan til skýggja, men fiskaprisurin fór eisini munandi upp. Men nú er vend komin í, so ilt er at siga, hvat framtíðin fer at bera okkum. Tó havi eg gott treysti. Fiskimenn, sjómenn og verkamenn okkara eru millum teir bestu í heiminum, og sum Nardal Grieg segði: »Aldrig kann et folk forgå, som ikke vil det selv». Hetta ber sjálvandi við sær, at vit kanska verða noyddir at taka nokur tung tøk saman. Her er tað mær eisini ein uggi, at Føroyar hava eins góðar politikkarar og onnur lond.

Seinasta landsstýri var eitt gott landsstýri fyrri Føroyar, og tað er vón mín, at nýggja landsstýrið verður eins gott. Tann uppbygging, sum er farin fram í Føroyum hesi seinasti árin, er so stórfingin bæði á sjógvi og landi, at fremmandir undrast. Hartling, forsætisráðharri, segði við meg, at hann hevði ikki trúð tí, um hann ikki sjálvur hevði sæð tað, at framburðurin í Føroyum var so stórur, sum hann var.

Hetta skyldast eisini tí fráliku samvinnu, sum vit hava havt við Danmark, og hesa samvinnu mega vit halda fast við. Her hava javnaðarmenn altíð gingið á odda, og stóða okkara hevur altíð verið góðtíkin við virðing av øllum flokkum í fólkatinginum, Glistrup undantikin, og er tað nakar føroyskur flokkur ella politikari, sum heldur við Glistrup, so sigi eg, sum maðurin segði: »Væl i gagnist».

Eg havi altíð lagt dentin á, at allar týðningarmiklar avgerðir Føroyum viðvíkjandi skulu verða tiknar í Føroyum, og lat

meg siga tað beinan vegin, at har órógu Hákon Djurhuus og eg eina línu. Eg havi altíð roynt at forða fyrri, at fólkatingið skuldi verða eitt landsting yvir lögtinginum, og eisini við hesari áskoðan havi eg møtt sømdir hjá donskum fólkatingsmonnum. Eg havi fingið teir at skilja, at Danmark hevur fyrirum av at vera saman við Føroyum, eins og føroyingar hava fyrirum av at vera saman við donum, og tað hevði verið óðamannaverk, um vit spældu okkum henda fyrirum av hondum.

Sum áður sagt, so tykist framtíðin okkum heldur enn ikki dýpur. Tessvegna er tað gott at vita, at Danmark er til reiðar enn sum áður at gera ta skyldu, sum heimastýrislógin leggur teimum á, og sum eg fyrr havi víst á, so uppfatar eingin hetta, sum ein álmissubita. Takkað verið teimum føroyingum sum sigla við donskum skipum, so hevur danski skipaflothin ein kapacitet, sum hann ikki hevði havt, vóru danir ikki í ríkisfelagsskapi við okkum. Hetta og nógv annað ásanna danskir politikkarar.

Socialu viðurskiftum okkara, so liggur enn okkurt á láni, sum ríkisfelagsskapurin við hjálpa okkum at fremja. Eisini útbýggingina á landi vilja teir hjálpa okkum við tí, sum tað er skylda teirra sambært heimastýrislógina. Vit javnaðarmenn helma ikki fyrr enn allar bygdur hava fingið teir hentleikar, sum tíðin krever.

Fyri útbýgvingina av ungfólki okkara er samvinnan við Danmark av størsta týðningi. Ikki bert er atgongdin til lærustovn-

arnar í Danmark ókeypis, men føroyingar hava sama rættin til lán og stuðul frá Ungdommens uddannelsesfond — alt eftir trongd, sum danir, og skatta-viðurskiftum viðvíkjandi, so hava føroyingar serrættindi — skamm og last í tey, sum vilja beina fyrri øllum hesum ágóðum.

Tann føroyski fólkatingsmaðurin, sum altíð er at hitta í Danmark hevur eina serstöðu millum fólkatingsmenn. Til hansara leita føroyingar við trupulleikum teirra, og so roynir hann at hjálpa teimum. Tað eydnast viðhvørt, tað missejdnast av og á, men altíð roynir hann at gera tað, hann kann. Lat meg her nýta høvi at bera Trúgva Johansen, umboðsmanni landsstýrisins eina stóra tøkki fyrri gott samstarv. Hann hevur verið mær ein ómetaligur stóru stuðil.

Javnaðarmenn og kvinnur og annars alt javnaðarhugað fólk kring landið. Tað leikar á beint nú. Afturhaldið tykist at vinna fram í flestu londum í heiminum. Tað er, sum fer tað ein afturhaldsgjóstur yvir heimn. Latíð ikki henda afturhaldsgjósturin nerta við í Føroyum. Latum okkum berjast fyrri at varðveita tann framburð, sum vit hava vunnið, og latum berjast fyrri, at vit kunna vinna enn meira. Lat afturhaldið tapa so nógv, at vit kunna spyrja teir, sum Mortan í Meiliti, sáli, spurdi, táíð hann víð Ennergy hevði vunnið á Carl í kappsigling: »Vilja tykur tapa meira enn?»

Farið tí av húsi, maður og kvinna, hósadagin 9. januar, og setið krossin á javnaðarlistan eina við tað valevni á javnaðarlistanum, sum tit halda best kann umboða Føroyar í fólkatinginum, »og bið so Guð og Ólav kong ráða for ørværdum».

Skal Óðin verða landsskemmtari í fyra ára skeiðnum?

Í politiskum valsendingum verður mangt lögíð sagt, og oftast av nýggjum valevnum, sum lítlan kunneleika hava til tey verunligu samarbeiðsviðurskiftini og møguleikarnar í politikki, tá nógvir flokkar eru uttan meiriluta aftan fyrri seg.

Vit minnst øll hin fantastiska Vágadali í lögtingsvalstríði sambandsins. Nú sær út sum oyggjafelagi mín Levi Niclasen fyrri fólkaflokkin roynir at vinna prisin fyrri politiskum óðunaskap frá Vágadali, tí er tað ikki ein óð melderóðin í heysi Leva, sum hasa lutina hevði gjørt hann í ørviti, er hann politiskt meira óbúgvinn enn tað sømir seg fólkaflokkinum at avdúka.

Tað liggur ikki fyrri orðarætt at endurgeva brotið úr røðu Levi, men meiningin skuldi ivaleyst vera, at javnaðarflokkurin fyrri at sleppa at yvirtaka

politikk fólkaflokksins hevði verið so íðin, at hann á kneunum var kropin til krossin og við húð og hár hevði etið alt í seg av javnaðarpolitikki.

Nei Levi, soleiðis verða samgongur ikki skipaðar.

Eingin flokkur hevur reinan meiriluta fyrri sínum politikki, og tað samgongugrundarlag, arbeitt kann verða á, má tí í sær eiga nokur hevuðsmál, sum hvor flokkur kann kalla síni, harumframt skulu neyðsemjur gerast um eina rúgvu av málsokjum, meðan hevuðsarbeiði verður dagliga at loysa vanlig mál, sum alla tíðina eru uppi.

Givið er tí, at skal nakað spyrjast burtur úr teim samráðingum, nú fara fram, er neyðugt, at nokur stig verða tikin á javnaðarleið, onnur á teirri, sum fólkaflokkur og tjóðveldi seta høgt, alt hetta so væl avvegað

Óli í Áarstovu

Hon segði við hann:

— Skulu vit siga góða nátt nú, góðasti?
— Nei, biða eina løtu afturat. So kunnu vit siga góðan morgun . . .

— o —

Funningsmaðurin spurdi ver-
sonin, sum var dani:
— Bruger De pik-dæk?

sum gjerligt, so flokkarnir kunnu kenna nøgd við at hava verið við til at ávirka samfelags-útviklingin eitt skeið, og hetta á ein hátt sum gevur menning til alt fólkíð, her býr.

Slikt róp sum hetta, Óðin skar út í, er ikki fruktagott fyrri samráðingarnar, og átti fólkaflokkurin ikki at havt borið tað út, men vit meta, at hetta stendur fyrri egnu rokning Óðins og skriva tað upp á kontoina fyrri politiskum óðunaskap.

Lat meg samstundis afturvísja orðum Hans Andreas Jacobsens um, at tingið valdi uppskot fólkaflokksins í EF-málinum. Hetta er tugt so nógv, men lat meg minna á orðini hjá Hilmari Kass um at stinga grindina á viðum havi, tey lýsa nógv væl hetta mál.

Í Havn, 3. januar 1975

Atli P. Dam

Fólkatingsvalið

Hósadagin 9. januar fara vit aftur til valborðið. Tá skulu vit aftur velja umboð føroyinga á fólkating.

Javnaðarflokkurin hevur altíð havt greiða stöðu í spurninginum um samvinnu við danska ríkisstýrið og lagt dent á týðningin at hava umboð okkara á teimum stöðum, har avgerðir, ið viðvíkja okkum, skulu takast.

Ti er einki at ivast í, at tað er rætt og rimiligt at geva atkvøðuna fyrri Javnaðarflokkinum til valið hósadagin 9. januar.